

Het in stand houden van modderpoeltjes, toegankelijkheid van de nestplaatsen en het het aanbrengen van mestplankjes is belangrijk.

Zorgen om de Boerenzwaluw

Dick A. Jonkers

Steeds meer vogels raken in de verdrukking in het agrarische landschap. Recente voorbeelden daarvan zijn de Grutto en de Veldleeuwerik. De Boerenzwaluw, die het toch al niet gemakkelijk had, dreigt daar nu bij te komen.

Achteruitgang

Door de herinrichting van het platteland, waarbij houten bruggen werden vervangen door betonnen duikers en schuren en stallen plaatsmaakten voor uiterst moderne gebouwen ging al veel nestgelegenheid voor Boerenzwaluwen verloren. Van 1970-1990 is in de meeste West- en Centraal-Europese landen de stand met 20-50% afgenomen (Hagemeijer & Blair 1997). Alleen al in Nederland en Duitsland is het toen bijzonder slecht gegaan. In de genoemde periode werd de broedvogelpopulatie daar gehalveerd (Turner 1994). Daar is mogelijk ook de situatie in het overwinteringsgebied mede debet aan. In de cijfers van het broedvogelmonitoringproject (BMP) van Sovon, dat sinds 1984 wordt uitgevoerd, komen echter hooguit sterke schommelingen naar voren. Waarschijnlijk is dit het gevolg van de ligging van de meetpunten. Deze bevinden zich in de beste agrarische gebieden en nader onderzoek is daarom dan ook gewenst (mededeling Arend-Jan van Dijk, Sovon). Een ander punt zou de onderzoeksmethode kunnen zijn. Om concrete cijfers te kunnen presenteren moeten de nesten worden geteld en deze bevinden zich voor het grootste deel

in schuren, stallen en dergelijke. Illustratief zijn de cijfers van het onderzoek naar de nestplaatskeuze van de Boerenzwaluw in Nederland (Bakker et al 1996). Ligboxenstallen en grupstallen bleken de meeste nesten te herbergen. Hoewel moderne loopstallen voldoende broedgelegenheid bieden, is de jongenproductie daar beduidend kleiner. De Boerenzwaluwen zijn er kwetsbaarder (uilen, mussen, temperatuurverschillen) en daarom zoeken zij graag kleinere en meer beschutte ruimtes op, zoals een tanklokaal of melkstal (mededeling Bennie van de Brink). Op de vraag aan bewoners (n=1566) van plaatsen waar Boerenzwaluwen aanwezig waren en over het voorkomen in het verleden, antwoordde 71% dat de soort was afgenomen.

KKM-keur

Wat is er aan de hand? In ons door hygiënestress geteisterde land, waarin landbouwhuisdieren tot fabrieken verworden, treden keer op keer ziekten op. De levensmiddelensector beseft dat op de lijn van producent naar consument ook met de hygiëne grote zorgvuldigheid in acht moet worden genomen. Om dit in de praktijk tot uitvoer

te brengen is door de Stichting Keten Kwaliteit het getuigschrift Keten Kwaliteit Melk, een Certificaat van Erkenning, ingevoerd. Om hiervoor in aanmerking te komen moeten melkveehouders onder andere dieren uit het melktanklokaal weren. Van boeren die niet meewerken, wordt de melk apart opgehaald en tot industriemelk verwerkt. Een daling van hun inkomen is het gevolg. Voor de Boerenzwaluwen houdt de invoering van het certificaat een nieuwe beperking van de nestelomgankelijkheden in. Mocht een inspecteur toch een nest van een Boerenzwaluw aantreffen, dan wordt de agrariër verzocht het nest na het uitvliegen van de jongen te verwijderen. Boerenzwaluwen produceren meer dan één legsel per jaar en juridisch gezien is dit een overtreding van de Flora- en Faunawet die dit jaar van kracht zal worden.

Reacties

Binnen de agrarische wereld is niet iedereen gelukkig met deze maatregel, zoals onder meer blijkt uit de publicatie van een ingezonden mededeling in de Boerderij (Wegerif 2000). De maatregel is niet ingesteld om dierziekten, maar verontreiniging te voorkomen. Er wordt echter in de sector al voor het overgrote deel hygiënisch gewerkt en de melk wordt ook nog eens gesteriliseerd of gepasteuriseerd. Verder komt de melk rechtstreeks van de koe via een gesloten systeem in de melktank terecht. Als er al overlast zou zijn, waarbij gedacht kan worden aan uitwerpselen van de jongen buiten het nest, is er een eenvoudige oplossing. Een onder het nest gemonteerd plankje vangt alles op en kan bij de reinigingsbeurt van het tanklokaal tegelijk schoongemaakt worden. Bovendien, bij een slang uit de tank, dop er op!

Toekomst op boerderijen?

Het wordt hoog tijd dat vogelliefhebbers en agrariërs zowel privé als via hun organisaties gaan pro-

testeren en deze maatregel ongedaan laten maken. Men kan erop wachten dat de volgende stap het verbieden van het nestelen van vogels in schuren en stallen zal zijn. Tot nu toe is niet bekend dat Boerenzwaluwen virussen overbrengen. Wel dat vogels, en dus niet alleen Boerenzwaluwen, vaak *Salmonella* en andere bacteriën met zich mee kunnen dragen, waarmee in de vee-industrie omzichtig dient te worden omgegaan. Elk dier dat vrij buiten leeft en naar binnen komt, kan ziekten naar binnen slepen. Risico's zullen er altijd blijven, maar dat de Boerenzwaluwen die vergroten is nog nooit aangetoond. Mocht dat onverhoopt ooit wel het geval zijn dan kunnen passende maatregelen worden genomen en alternatieven voor nestgelegenheid worden gezocht. Er worden nu met door de Stichting Keten Kwaliteit Melk beren op de weg gezien die er niet zijn. De stap van nuts- naar prutsvogels is maar klein! In het blad Oogst (7 juli 2000) stond al vermeld dat de Boerenzwaluwen bij de loodsen van een fruitteeltbedrijf voor een gesloten deur kwamen. De desbetreffende fruitteler vond dat de zwaluwen de oogst bevuilden en besloot toen de loodsen potdicht te maken. Hoe de wind gaat waaien blijkt ook uit het HACCP-certificaat dat de coöperatie Nedato dit jaar van zijn aardappeltelers gaat eisen. Aardappeltelers die niet aan de hygiëncode voldoen, krijgen minder per kilo betaald. Daarnaast introduceert de coöperatie ook nog de Eurep-GAP normen voor voedselveiligheid (De Jager 2001). Er ligt dus nog een schone voorlichtingstaak voor vogelend Nederland te wachten. Het tegelijkertijd in stand houden van modderpoeltjes, permanente toegankelijkheid van de nestelplaatsen en het aanbrengen van mestplankjes is daarnaast belangrijk.

■ Dick A. Jonkers, Koggewagen 3, 1261 KA Blaricum, (035) 526 04 56 <D.Jonkers@12move.nl>

LITERATUUR:

- Bakker, M.R., W. Hagemeijer & I. Tulp (1996): Nestelplaatskeuze van Boerenzwaluw *Hirundo rustica* en Gierzwaluw *Apus apus* in Nederland. (Technisch Rapport Vogelbescherming Nederland 15). Sovon onderzoeksrapport 96.01. Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Brouwers, T. & J. Franse (1999): Kwaliteitsbewuste melkveehouders hebben KKM-erkenning. Brochure.
- Brouwers, T. (2000): Geen zwaluwnesten in tanklokaal. ZuivelZicht 92(6): 14-15.
- Hagemeijer, W.J.M. & M.J. Blair (editors) (1997): The EBCC Atlas of European Breeding Birds. Poyser, London; 479.
- Jager, M. de (2001): Nedato verlangt HACCP. Oogst Landbouw 9 maart 2001: 43.
- Leth, P. van (2000): 'Doorgaan is de enige optie'. Fruitteler met voorbeeldbedrijf. Oogst Landbouw 7 juli 2000; 36.
- Stichting Keten Kwaliteit Melk (2000): Erkenningsreglement Veehouderijbedrijven, protocol 2000. Module Melkwinning, bewaring en inrichting.
- Stichting Keten Kwaliteit Melk (2000): Hygiëne en inrichting tanklokaal Protocol 2000. Tanklokaal 12.99.3.
- Turner, A.K. (1994): The Swallow. Reed International Books Limited, London; 21
- Wegerif, G. (1998): Aan Berend en Berendien. Boerderij 83 (43): 7.

In verband met het overlijden van onze eindredacteur de heer Jaap Taapken is dit nummer vertraagd.

Onze excuses voor dit ongemak.

Wij hopen de komende nummers wederom op tijd te laten verschijnen.

de redactie.